

„*Analecta Cracoviensia*” 48 (2016), s. 195–222DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acr.2024>

Beata Stypułkowska

Wyższy Instytut Teologiczny w Częstochowie

Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej

Uwagi wstępne

Od 30 listopada 2014 roku, czyli od pierwszej niedzieli Adwentu, do święta Ofiarowania Pańskiego, 2 lutego 2016 roku, trwał w Kościele Rok Życia Konsekrowanego. Papież Franciszek w wystosowanym z tej okazji Liście apostołskim *Świadkowie radości* wskazał na trzy cele w tym czasie obowiązujące¹. Pierwszym celem było „spojrzenie z wdzięcznością na przeszłość”². Papież zwrócił uwagę, że „opowiadanie swojej historii jest niezbędne, aby zachować żywą tożsamość”³. W odniesieniu do zgromadzeń zakonnych odniesienie do przeszłości oznacza przyjrzenie się drodze minionych pokoleń, poczynsz od założycieli, założycielek i pierwszych wspólnot. W odniesieniu do dziewic konsekrowanych, który to stan nie ma swojej założycielki, jest to powrót do pierwszych wieków chrześcijaństwa. Drugim celem na Rok Życia Konsekrowanego było „przeżywanie teraźniejszości z pasją”⁴. Papież Franciszek wskazał,

¹ Franciszek, List apostolski do zakonnic i zakonników na rozpoczęcie Roku Życia Konsekrowanego *Świadkowie radości*, https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_letters/documents/papa-francesco_lettera-ap_20141121_lettera-consacraati.html (2.05.2016), n. 1–3.

² Tamże, n. 1.

³ Tamże.

⁴ Tamże, n. 2.

że Rok Życia Konsekrowanego przepytuje osoby konsekrowane z wierności misji, która została im powierzona. W odniesieniu do dziewic jest to spojrzenie na odnowienie charyzmatów po długiej nieobecności w Kościele i wznowienie tej formy po soborze watykańskim II. Jest to również rozpatrywanie dziewictwa konsekrowanego w wymiarze profetycznym, do którego wezwany jest cały Kościół. Trzecim celem na Rok Życia Konsekrowanego było „przyjęcie przyszłości z nadzieją”⁵. Papież Franciszek zalecił, by badać perspektywy swojego życia i chwili obecnej z uważną czujnością⁶, aby wypracowywać nowe sposoby życia Ewangelią i odpowiedzi coraz bardziej adekwatne do wymogów świadectwa i przepowiadania⁷.

Cele postawione przez papieża Franciszka na Rok Życia Konsekrowanego nie ograniczały się jedynie do trwania owego roku. Badania dotyczące przeszłości, refleksja nad teraźniejszością, formułowanie pytań, sugestii i planowanie formacji w odniesieniu do przyszłości są potrzebne w każdym czasie, a wyniki naukowej refleksji będą przydatne zarówno samym osobom konsekrowanym, jak również tym, którzy są w diecezji odpowiedzialni za różne formy życia konsekrowanego.

W niniejszym artykule zostanie podjęta refleksja nad teraźniejszą kondycją dziewic konsekrowanych. Po przedstawieniu specyfiki dziewic konsekrowanych żyjących w świecie zostanie ukazana charakterystyka duchowości monastycznej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na brak drugorzędnego celu, uprzywilejowane miejsce modlitwy w życiu mniszym, realizowanej w dwóch formach: modlitwy liturgicznej oraz modlitwy prywatnej, stałość życia we wspólnocie i utrzymywanie się z własnej pracy. Zostanie jeszcze zasygnalizowane zagadnienie teologii monastycznej. Wszystkie te aspekty będą rozpatrywane w kontekście dziewic konsekrowanych.

W części poświęconej modlitwie dziewic konsekrowanych zostanie omówiona modlitwa liturgiczna (msza święta, spowiedź i kierownictwo duchowe, liturgia godzin) i modlitwa prywatna (adoracja Najświętszego Sakramentu, czytanie Pisma Świętego i rozmyślanie, specjalne nabożeństwo do Maryi).

Całość artykułu zakończą sugestie dla dziewic konsekrowanych inspirowane duchowością monastyczną.

⁵ Tamże, n. 3.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

Specyfika dziewic konsekrowanych żyjących w świecie

Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Vita consecrata* za ojcami synodalnymi mocno podkreślił charakter prorocki życia konsekrowanego⁸. Wynika on z typowego radykalizmu w naśladowaniu Chrystusa i z jego poświęcenia się misji. Papież przypominał patrystyczny wzór życia monastycznego, jaki dał Eliaz – odważny prorok i przyjaciel Boga. Eliaz żył w obecności Boga i w milczeniu kontemplował Jego obecność, wstawiał się za ludem, głosił słowo Boże i występował w obronie ubogich⁹. Ta posługa prorocka przejawia się dzisiaj w życiu osób konsekrowanych.

Specyfiką indywidualnej formy życia konsekrowanego, jakim są dziewice, jest życie konsekrowane w świecie¹⁰. Konsekracja jest publiczna, nie tak jak w przypadku członków instytutów świeckich, co zakłada podjęcie misji w świecie i Kościele w sposób jawny jako osoba konsekrowana. Przez publiczny ślub czystości dziewice pozostają eschatologicznym znakiem oczekiwania Kościoła-oblubienicy na powtórne przyjście Chrystusa-Oblubieńca i przyszłe życie¹¹.

Dziewicom żyjącym w świecie poświęcono jeden kanon w Kodeksie prawa kanonicznego, kan. 604. Pierwszy paragraf tego kanonu mówi o stanie dziewic, które wyrażając święty zamiar gruntowniejszego naśladowania Chrystusa, są poświęcone Bogu przez biskupa diecezjalnego według zatwierdzonego obrzędu liturgicznego. Wskutek tego zostają zaślubione mistycznie Chrystusowi, Synowi Bożemu, i oddają się na służbę Kościołowi¹². Drugi paragraf tego kanonu mówi o tym, że dziewice mogą się zrzekać dla wierniejszego wypełnienia swojego zamiaru oraz dla służby Kościołowi¹³. Stowarzyszenia

⁸ Jan Paweł II, *Vita consecrata. Adhortacja Apostolska do biskupów i duchowieństwa, do zakonów i zgromadzeń zakonnych, do stowarzyszeń życia apostolskiego, do instytutów świeckich oraz do wszystkich wiernych po Synodzie Biskupów o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie* (VC), n. 84.

⁹ Tamże.

¹⁰ Na temat stanu dziewic, stanu wdów i pustelników zob. B. Stypułkowska, *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 43 (2015), s. 117–145.

¹¹ *Wprowadzenie ogólne*, n. 1, [w:] Pontyfikat Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II, *Obrzędy konsekracji dziewic. Wydanie wzorcowe*, Katowice 2001.

¹² KPK, kan. 604 § 1.

¹³ KPK, kan. 604 § 2.

dziewic nie mają rangi porównywalnej z instytutami życia konsekrowanego w sensie ścisłym, chyba że Stolica Apostolska, stosownie do kan. 605, nada im taki status¹⁴. Należy zwrócić uwagę na to, że prawodawca stan dziewic określa jako formę życia konsekrowanego, nie wzmiankując o konieczności profesji trzech rad ewangelicznych. Jest to zatem kanonicznie zatwierdzona forma życia konsekrowanego¹⁵. Używając terminu „stan” (*ordo*), prawodawca wyraża szacunek i uznanie dla tej formy życia w Kościele, która podkreśla życie w czystości¹⁶. Podkreślenie, że chodzi o stan, zakłada pewien zorganizowany, w przeciwieństwie do pustelniczego, sposób życia, którego dotąd nie określano tym terminem¹⁷. Poza tym chodzi o dziewice, czyli o osoby, które nigdy nie zawierały małżeństwa ani nie żyły publicznie w sposób przeciwny czystości¹⁸.

Dla dziewic jako jedynej formy indywidualnej życia konsekrowanego odnowiono po soborze watykańskim II obrzędy konsekracji¹⁹. Obrzędy te odnoszą się zarówno do dziewic żyjących w świecie²⁰, jak i do mniszek²¹. Konsekracja mniszek połączona jest ze złożeniem profesji zakonnej²².

Dziewice wyrażają święty zamiar gruntowniejszego naśladowania Chrystusa i wskutek tego zostają poświęcone Bogu przez mistyczne zaślubienie z Chrystusem i oddanie na służbę Kościołowi. Święty zamiar według tradycji sięgającej czasów patrystycznych jest zewnętrznym i trwałym zobowiązaniem

¹⁴ T. Rincón-Pérez, *Komentarz do kan. 603–604*, [w:] Uniwersytet Nawarry w Pampelunie, Wydział Prawa Kanonicznego, *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, s. 498.

¹⁵ B. W. Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, ks. 2: *Lud Boży*, cz. 3: *Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego*, Lublin 1990, s. 42.

¹⁶ A. Chrapkowski i in., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 2/2, ks. 2: *Lud Boży*, cz. 3: *Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego*, red. nauk. J. Krukowski, Poznań 2006, s. 37.

¹⁷ B. W. Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, dz. cyt., s. 42.

¹⁸ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., *Wprowadzenie ogólne*, n. 4a, 5a.

¹⁹ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt.

²⁰ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., rozdział 1: n. 1–38; K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Studium liturgiczno-teologiczne*, Włocławek 1997, s. 210–217.

²¹ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., rozdział 2: n. 39–80; K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 217–222.

²² *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., n. 51–80. Zob. np. <http://www.benedyktynki.eu/index.php?ram=s&id=23> (29.04.2016).

łożonym wobec Kościoła²³. Mistyczne zaślubienie z Chrystusem oznacza praktykę jednej rady ewangelicznej – czystości²⁴.

We wprowadzeniu ogólnym w *Obrzędach konsekracji dziewic* wśród głównych obowiązków wymieniono oddawanie się pokucie, dziełom miłosierdzia, apostołstwu i gorliwej modlitwie²⁵. Kodeks prawa kanonicznego, mówiąc o instytutach życia konsekrowanego, zwraca uwagę na różne aspekty naśladowania Chrystusa. Są instytuty, które naśladowują Chrystusa „czy to modlącego się, czy głoszącego królestwo Boże, czy czyniącego ludziom dobrze, czy też obcującego z nimi w świecie” – czytamy w kan. 577. Naśladowanie Chrystusa może mieć zatem konkretny wyraz i odzwierciedlenie w instytutach oddanych całkowicie kontemplacji²⁶, w instytutach oddanych dziełom apostołskim²⁷, w instytutach świeckich²⁸ oraz w stowarzyszeniach życia apostołskiego²⁹. Owa typologia wyrażona przez dokumenty kościelne nawiązuje do soborowej nauki o Kościele. W Konstytucji dogmatycznej o Kościele czytamy: „Zakonnicy gorliwie starać się mają o to, aby za ich pośrednictwem Kościół z biegiem czasu coraz lepiej, zarówno wiernym, jak i niewierzącym, ukazywał Chrystusa – bądź to oddalającego się kontemplacji na górze, bądź zwiastującego rzeszom Królestwo Boże, bądź uzdrawiającego chorych i ułomnych, a grzeszników nawracającego do cnoty, bądź błogosławiącego dzieciom i dobrze czyniącego wszystkim, a zawsze posłusznego woli Ojca, który Go posłał”³⁰. W przypadku dziewic konsekrowanych wymieniono wiele różnorodnych obowiązków: od pokuty, przez dzieła miłosierdzia i dzieła apostołskie, po gorliwą modlitwę. Należy liczyć się z tym, że w życiu konkretnych osób żyjących konsekracją jeden z tych obowiązków będzie przeważał i nadawał specyficzny charakter gruntowniejszemu naśladowaniu Chrystusa.

²³ B. W. Zubert, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, dz. cyt., s. 42.

²⁴ Tamże.

²⁵ *Wprowadzenie ogólne*, n. 2, [w:] Pontyfikat Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II, *Obrzędy konsekracji dziewic*. Wydanie wzorcowe, Katowice 2001.

²⁶ VC 8.

²⁷ Tamże, n. 9.

²⁸ Tamże, n. 10.

²⁹ Tamże, n. 11.

³⁰ LG 46.

Charakterystyka duchowości monastycznej

Jean Leclercq OSB, charakteryzując duchowość monastyczną, zwraca uwagę przede wszystkim na brak drugorzędnego celu³¹. Dalej wśród elementów wyróżniających duchowość monastyczną wymienia realne oddzielenie się od świata oraz uprzywilejowane miejsce modlitwy³². Szukając zbieżności między monastycyzmem a dziewicami konsekrowanymi żyjącymi w świecie, na pewno można wskazać brak drugorzędnego celu jako wspólny element duchowości. Dalej należałoby wskazać modlitwę jako najważniejszą czynność mnichów i mniszek oraz dziewic konsekrowanych żyjących w świecie. Można jeszcze szukać podobieństw między stałością życia we wspólnocie mnichów i mniszek a związkiem dziewic ze swoją diecezją. Największą różnicą między duchowością monastyczną a duchowością dziewic konsekrowanych żyjących w świecie jest realne oddzielenie się od świata u mnichów i mniszek oraz konsekracja przeżywana w świecie u dziewic.

W niniejszym artykule zostaną jeszcze zasygnalizowane zagadnienia odnoszące się do utrzymywania się z własnej pracy oraz teologii monastycznej, które mogą być rozpatrywane w kontekście dziewic konsekrowanych.

Brak drugorzędnego celu

Życie monastyczne jest to forma życia zakonnego, które nie ma drugorzędnego celu³³. W przypadku zakonników pierwszym celem jest poświęcenie się Bogu, zakładające radykalne wyrzeczenie się świata i całkowity dar dla Boga, a drugorzędnym celem jest to, co określa pewien sposób realizacji tej konsekracji przez oddanie się w Kościele jakiemuś zadaniu: duszpasterstwu, dziełom miłosierdzia, wychowaniu i kształceniu dzieci i młodzieży. Życie monastyczne nie ma tego rodzaju drugorzędnego celu³⁴.

W przypadku dziewic konsekrowanych również możemy powiedzieć, że nie mają one drugorzędnego celu. Przez obrzęd konsekracji dziewica staje się osobą poświęconą, wielkim znakiem miłości Kościoła do Chrystusa i eschatologicznym obrazem niebieskiej Oblubienicy i przyszłego życia³⁵.

³¹ J. Leclercq, *U źródeł duchowości Zachodu. Etapy rozwoju i elementy stałe*, przeł. Sz. Sztuka, Kraków–Tyniec 2009, s. 348.

³² Tamże, s. 349–355.

³³ Tamże, s. 348.

³⁴ Tamże.

³⁵ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., *Wprowadzenie ogólne*, n. 1.

Oczywiście mnisi mogą podjąć określone zaangażowanie w Kościele, które będzie podobne do działań innych zakonników, lecz żadne takie zaangażowanie nie jest tym, co będzie wyróżniać życie monastyczne jako takie. W przypadku dziewic podano, że są one przeznaczone na służbę Kościołowi, i wymieniono różne obowiązki, ale jak w przypadku mnichów, podjęcie zaangażowania w dzieła miłosierdzia czy apostołstwo będzie wynikało z osobistych predyspozycji konkretnej dziewicy, a nie będzie charakterystyczne dla tego stanu jako takiego.

Modlitwa

Charakterystycznym rysem duchowości monastycznej jest przyznanie uprzywilejowanego miejsca modlitwie. Mnich jest zobowiązany do modlitwy w większym stopniu niż inni zakonnicy czy chrześcijanie z tego względu, że nie ma on innego istotnego zadania³⁶. Życie modlitwy realizuje mnich w dwóch formach: modlitwie liturgicznej oraz modlitwie prywatnej³⁷.

Modlitwa liturgiczna nie jest typowa jedynie dla mnichów. Jest to zadanie całego Kościoła. Dla mnichów jest to jeden ze sposobów, aby iść do Boga, ofiarowując Mu modlitwę Kościoła³⁸. Mnisi przyznają liturgii więcej miejsca niż inni zakonnicy, poświęcają jej więcej czasu, stosując monastyczną liturgię godzin. W liturgii mnisi wyrażają swe poszukiwanie Boga, swe eschatologiczne pragnienie. W liturgii także ukazuje się im sens innych źródeł, którymi karmią swe życie duchowe: Pisma Świętego i pism ojców Kościoła³⁹.

Modlitwie prywatnej mnisi poświęcają również wiele uwagi. Modlitwę prywatną mnicha charakteryzuje ukierunkowanie na Pismo Święte i dzieła ojców Kościoła⁴⁰. Pisma ojców Kościoła najczęściej są komentarzami do poszczególnych ksiąg Pisma Świętego lub homiliami do wybranych perykop, a pouczenia i wskazówki dla chrześcijan czerpią treści ze wskazań biblijnych. Warto zwrócić uwagę, że niektórzy ojcowie Kościoła sami byli mnichami, a ich dzieła pismami patrystycznymi czytаныmi przez następne pokolenia mnichów. Mnichom nie chodzi o to, aby czytać i studiować, nabywać znajomości Biblii

³⁶ J. Leclercq, *U źródeł duchowości Zachodu*, dz. cyt., s. 350.

³⁷ P. Galiński, *Kim powinien być mnich? Powrót do źródeł... O duchowości monastycznej*, cz. 3, <http://ps-po.pl/2014/03/01/kim-powinien-byc-mnich-powrot-do-zrodel-o-duchowosci-monastycznej-cz-3/> (4.05.2016).

³⁸ J. Leclercq, *U źródeł duchowości Zachodu*, dz. cyt., s. 351.

³⁹ Tamże, s. 353.

⁴⁰ Tamże, s. 352.

i ojców Kościoła po to, by nauczać, lecz o to, aby żyć dla Boga. *Lectio divina* jest dla nich, podobnie jak liturgia, praktyką i sposobem szukania Boga⁴¹.

Gdy chodzi o egzegezę monastyczną, zwraca się uwagę na to, że jest ona jednocześnie dosłowna i mistyczna⁴². Jest dosłowna z tego powodu, że dużą wagę przywiązuje się do gramatyki, przyswojenia pamięciowego tekstów, używania spisów wyjaśniających słowa⁴³. Stosuje się interpretację Biblii przez Biblię. Jedne teksty biblijne wyjaśnia się przez inne teksty biblijne. Mistyczna egzegeza wypływa z koncepcji Biblii. Biblia jest dla mnicha wiedzą zbawienia⁴⁴. To dotyczy całego Pisma Świętego, zarówno Nowego, jak i Starego Testamentu. Należy zauważyć, że w średniowiecznych klasztorach najchętniej czytano i komentowano Księgę Pieśni nad Pieśniami. Jest to poświadczone przez stare katalogi bibliotek klasztornych⁴⁵. Porównując komentarze scholastyczne z komentarzami monastycznymi, wyraźnie widać, że komentarz scholastyczny jest zbiorowy: mówi głównie o relacji między Bogiem a całym Kościołem. Natomiast komentarz monastyczny zajmuje się relacją między Bogiem a każdą duszą⁴⁶. Niezmiernie cenne byłoby wznowienie tych komentarzy i ich przekład na język polski⁴⁷.

Wśród obowiązków dziewic wymieniono gorliwą modlitwę⁴⁸. Modlitwa dostępna jest dla wszystkich dziewic. Bez względu na stan zdrowia, predyspozycje czy wykształcenie każda dziewica może i powinna oddawać się gorliwej modlitwie, bo dzięki niej buduje relację z Chrystusem-Oblubieńcem oraz może wstawiać się do Boga w sprawach innych ludzi. Wydaje się, że gorliwa modlitwa jest pierwszym i podstawowym obowiązkiem osób poświęconych Bogu.

Doświadczeni mnisi zwracają uwagę, że modlitwa jest jak życie, a ono jest różne dla różnych ludzi. Inaczej się modli człowiek młody, inaczej człowiek w pełni sił, inaczej człowiek stary. Inaczej modli się człowiek pracujący w ogrodzie, a inaczej pracujący w bibliotece czy naukowo⁴⁹. Uwaga ta dotyczy również dziewic konsekrowanych, które wykonują różne zawody. Są wśród nich osoby

⁴¹ Tamże, s. 352–353.

⁴² J. Leclercq, *Miłość nauki a pragnienie Boga*, przeł. M. Borkowska, Kraków–Tyniec 1997, s. 99.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Tamże, s. 104–108.

⁴⁶ Tamże, s. 105.

⁴⁷ Być może zajmie się tym Wydawnictwo Benedyktynów Tyniec, które prowadzi serię zatytułowaną „Źródła Monastyczne”.

⁴⁸ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., *Wprowadzenie ogólne*, n. 2.

⁴⁹ W. Zatorski, *Komentarz do Reguły św. Benedykta*, Kraków–Tyniec 2012, s. 182.

pracujące naukowo, również w dziedzinie teologii, katechetki, redaktorki pism katolickich, ewangelizatorki, pracownice instytucji kościelnych. Charakter pracy tych osób jest odmienny, co będzie wpływać na modlitwę osobistą. Poza tym są dziewice, które wykonują świeckie zawody i przez osiem godzin w pracy nie mają do czynienia ze sprawami religijnymi, a ich otoczenie nie jest kościelne. Wśród dziewic są sekretarki w różnych instytucjach, informatyczki, wykładowczynie, trenerka piłki nożnej i inne. Chrystus-Oblubieniec z każdą z nich nawiązuje niepowtarzalną więź, która rozwija się dzięki modlitwie. Modlitwa każdej z tych osób będzie inna, nie tylko ze względu na charakter pracy, ale jeszcze ze względu na osobiste predyspozycje i upodobania oraz wiek. Modlitwa każdego człowieka zmienia się w zależności od wzrostu duchowego. Ulega również zmianom spowodowanym lekturą, rozmowami z kierownikiem duchowym lub wynikającymi z określonego czasu liturgicznego czy też aktualnych potrzeb.

Stalość życia

Mnichów i mniszki obowiązuje stalość życia⁵⁰. Ślub stalości zobowiązuje każdego mnicha przez całe życie do przynależności do swojego klasztoru, w którym składał śluby. Odnosi się nie tyle do przebywania w określonym miejscu, którym jest klasztor, ale przede wszystkim do trwania i wytrwania w życiu oddanym Bogu we wspólnocie i razem ze wspólnotą tego miejsca. Jest osobistym zobowiązaniem wobec tej wspólnoty, przyjmując ją taką, jaka jest, z jej historią, jej rzeczywistością, teraźniejszością i wszystkim, co może jeszcze przynieść przyszłość⁵¹.

Dziewice konsekrowane charakteryzuje więź z Kościołem diecezjalnym. Jan Paweł II w adhortacji *Vita consecrata* zwrócił uwagę na to, że dziewice konsekrowane przez biskupa łączą się szczególną więzią z Kościołem lokalnym, któremu służą z poświęceniem, chociaż pozostają w świecie⁵². Służba Kościołowi wyraża się przez zaangażowanie dziewicy w Kościele partykularnym. To biskup ordynariusz miejsca rozeznaje autentyczność powołania, zapewnia kandydatce formację początkową, dopuszcza do konsekracji i jest jej szafa-

⁵⁰ Św. Benedykt, *Reguła*, 58, 15, [w:] *Reguła Mistrza. Reguła św. Benedykta*, przeł. T. M. Dąbek, B. Turowicz, Kraków–Tyniec 2006, s. 482; D. Michałowski, „Trwając do śmierci w klasztorze”. *Stabilitas w Regule świętego Benedykta*, [w:] *Za przewodem Ewangelii. Profesja monastyczna*, red. benedyktyni tynieccy, Tyniec 1986, s. 150–152.

⁵¹ <http://www.benedyktynkiopactwo.pl/index.php/formacja/sluby/stalosc> (4.05.2016).

⁵² VC 7.

rzem, ustala sposób życia, utrzymuje stały kontakt z dziewicą konsekrowaną, spotykając się z nią regularnie⁵³. Dlatego istotną cechą formy życia dziewicy konsekrowanej stanowi charakter diecezjalny⁵⁴, co można porównać ze stałością życia mnichów i mniszek.

Utrzymywanie się z własnej pracy

Mnich ma pracować tak jak wszyscy ludzie. Praca stanowi dla niego też jeden ze sposobów „służby Bożej”, okazję przybliżenia się do Boga, a także normalny środek utrzymania siebie i potrzebujących⁵⁵.

Podobnie dziewica konsekrowana żyjąca w świecie musi zapewnić sobie mieszkanie (osobno lub z rodziną), stałe źródło utrzymania i świadczenia społeczne⁵⁶.

Teologia monastyczna

Teologią monastyczną⁵⁷ określa się teologię uprawianą przez mnichów, skierowaną do mnichów⁵⁸. Nie miała ona charakteru polemicznego, raczej była świadectwem modlitwy wynikającej z szukania Boga. Najważniejsze w teologii monastycznej jest połączenie studium z modlitwą i modlitwy ze studium. Taki charakter ma też *lectio divina*. Formacja intelektualna mnichów miała służyć przede wszystkim dla *lectio divina*, a była zdobywana w opowie codziennej liturgii⁵⁹.

⁵³ Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (29.04.2016).

⁵⁴ K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, dz. cyt., s. 277–281.

⁵⁵ P. Galiński, *Kim powinien być mnich? Powrót do źródeł...*, dz. cyt.

⁵⁶ Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (4.05.2016).

⁵⁷ Termin ten przyjęto w latach pięćdziesiątych XX wieku dla odróżnienia odmienności w podejściu do uprawiania teologii w środowiskach monastycznych i tzw. scholastycznych. Ale nie jest on stosowany jedynie do teologii średniowiecznej. Niektórzy podchodzą do tego terminu sceptycznie. Bibliografię na temat dyskusji odnośnie do stosowania tego terminu zob. M. T. Gronowski, *Spór o tradycję. Cluny oczyma swoich i obcych. Pomiędzy pochwałą a negacją*, Kraków–Tyniec 2013, s. 47–48.

⁵⁸ J. Leclercq, *Miłość nauki a pragnienie Boga*, dz. cyt., s. 223; B. Studer, *Teologia monastyczna*, [w:] *Historia teologii. Epoka patrystyczna*, red. A. di Berardino, B. Studer, Kraków 2003, s. 652.

⁵⁹ J. Leclercq, *Miłość nauki a pragnienie Boga*, dz. cyt., s. 228; B. Studer, *Teologia monastyczna*, dz. cyt., s. 652.

W odniesieniu do współczesności można przywołać teologię monastyczną jako pewien sposób odkrywania przez dziewice konsekrowane swojej specyfiki. To one najlepiej będą umiały określić swój charyzmat, gdy w atmosferze modlitwy będą podejmowały pogłębioną refleksję nad sposobem gruntowniejszego naśladowania Chrystusa w świecie jako osoby zaślubione Synowi Bożemu i rozpoznawania Chrystusa-Oblubieńca obecnego w słowie Bożym, działającego przez liturgię i czekającego w człowieku potrzebującym wsparcia duchowego lub materialnego. Cennym wkładem w zrozumienie wzajemnych relacji między dziewicą a Oblubieńcem i uczenie się miłości do Chrystusa byłaby refleksja mniszek-dziewic konsekrowanych. Miłość do Chrystusa-Oblubieńca i obrzęd konsekracji łączy dziewice-mniszki z dziewicami żyjącymi w świecie.

Oczywiście w okresie teologii monastycznej wszyscy mnisi czytali, ale tylko niektórzy pisali. Nie wszystkie pisma mnichów były dziełami teologicznymi. Nie wszyscy mnisi, czy to piszący, czy choćby tylko czytający ich teksty, byli teologami. Wszyscy jednak współtworzyli środowisko, w którym możliwe i konieczne było uprawianie teologii⁶⁰. Takie środowisko mogą tworzyć dziewice, a wspólne spotkania, coroczne pielgrzymki na Jasną Górę, rekolekcje stanowe oraz możliwość kontaktu na forum na stronie internetowej dziewic mogą być źródłem potrzebnych informacji dla osób podejmujących naukową refleksję nad życiem dziewic konsekrowanych. Przydatne byłyby także opracowania powstałe w wyniku *lectio divina*, a dotyczące tekstów biblijnych, czy też publikacje wynikające z lektury tekstów patrystycznych skierowanych do dziewic.

Modlitwa dziewicy konsekrowanej

Dziewicom konsekrowanym zalecono również modlitwę liturgiczną i prywatną. Chociaż gorliwa modlitwa nie jest wymieniona na pierwszym miejscu wśród obowiązków dziewic, warto byłoby zwrócić uwagę, że jest ona w życiu konsekrowanym najważniejsza, bo dzięki niej dziewica będzie budować relację z Chrystusem-Oblubieńcem. Tradycja mnisza może być dla dziewicy konsekrowanej inspiracją również dla praktykowania modlitwy przy życiu w świecie.

W materiałach pomocniczych dla stanu dziewic przygotowanych przez Podkomisję Konferencji Episkopatu Polski ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego podano pięć wskazań dla dziewicy konsekrowanej odnoszących się realizacji powołania. Zalecono wedle możliwości codziennie uczestnictwo

⁶⁰ J. Leclercq, *Miłość nauki a pragnienie Boga*, dz. cyt., s. 223.

we mszy świętej i adorację Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie; czytanie Pisma Świętego, odprawianie rozmyślania i sprawowanie Liturgii godzin; specjalne nabożeństwo do Maryi; częste przystępowanie do sakramentu pojednania i w sposób wolny obranie kierownictwa duchowego; podjęcie wybranej przez siebie formy duchowości zakorzenionej w Tradycji Kościoła⁶¹.

Msza święta, spowiedź i Liturgia godzin należą do modlitwy liturgicznej. Sugestie dotyczące modlitwy liturgicznej dziewicy konsekrowanej inspirowane duchowością monastyczną będą dotyczyć głównie połączenia mszy świętej z *lectio divina* oraz Liturgii godzin. W dalszej kolejności zostanie poruszone zagadnienie spowiedzi i kierownictwa duchowego jako zalecanego dziewicy konsekrowanej. Adoracja Najświętszego Sakramentu, czytanie Pisma Świętego i rozmyślanie, specjalne nabożeństwo do Maryi należą do modlitwy prywatnej. Sugestie dotyczące modlitwy prywatnej dziewicy konsekrowanej inspirowane duchowością monastyczną będą dotyczyć głównie czytania Pisma Świętego i rozmyślania.

Modlitwa liturgiczna dziewicy konsekrowanej

W zakres praktykowania gorliwej modlitwy wchodzi życie sakramentalne i uczestniczenie w liturgii Kościoła. W liturgii sam Chrystus jako Głowa składa Najświętszą Ofiarę i zanosí modlitwy do Ojca. Osoby konsekrowane zachęcane są do codziennego uczestniczenia we mszy świętej i przyjmowania Komunii świętej⁶². Ponadto dziewicom usilnie zaleca się Liturgię godzin, zwłaszcza Jutrzníę i Nieszpory⁶³.

Msza święta

Ku Eucharystii zmierza cała działalność Kościoła, nic też dziwnego, że codzienne uczestniczenie w Eucharystii jest zalecane osobom konsekrowanym. Według Soboru Watykańskiego II Eucharystia jest źródłem i ośrodkiem całego

⁶¹ Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (29.04.2016). Wyliczając te praktyki, odwołano się do §§ 2–4 kanonu 663 i kanonu 664 KPK, które dotyczą obowiązków członków instytutów zakonnych. Praktyki pobożne, jak rozmyślanie, czytanie Pisma Świętego, sprawowanie Liturgii godzin i inne pobożne ćwiczenia, powinny być dokładnie określone prawem własnym instytutu zakonnego – A. Chrapkowski i in., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, dz. cyt., s. 97.

⁶² KPK 663 § 2. W tym paragrafie mowa jest także o codziennej adoracji Najświętszego Sakramentu, o czym będzie mowa przy modlitwie prywatnej.

⁶³ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., *Wprowadzenie ogólne*, n. 2.

życia Kościoła⁶⁴ oraz szczytem i centrum wszystkich innych sakramentów⁶⁵. Ku Eucharystii zmierza formacja chrześcijańska, ponieważ dopiero uczestnictwo w Eucharystii daje pełne włączenie we wspólnotę Kościoła⁶⁶. Jan Paweł II w encyklice o Eucharystii pisze, że: „Eucharystia, pojęta jako zbawcza obecność Jezusa we wspólnocie wiernych i jako jej pokarm duchowy, jest czymś najcenniejszym, co Kościół posiada na swej drodze przez dzieje”⁶⁷.

Osoby dorosłe winny być również przygotowywane do pełnego i aktywnego uczestnictwa we mszy świętej⁶⁸. Aktywnego uczestnictwa we mszy świętej nie można ograniczać do pełnienia określonych funkcji liturgicznych, winno być ono rozumiane w znaczeniu głębszym, poczynawszy od większej świadomości tajemnicy, która jest celebrowana, aż do jej związku z codzienną egzystencją⁶⁹. Czynne uczestnictwo polega bowiem na tym, by wierni „składali dzięki Bogu i niepokalaną Hostię nie tylko przez ręce kapłana, lecz także razem z nim ofiarowywali, a przez przyjmowanie Ciała Pańskiego doskonaliła się ich wspólnota z Bogiem i między sobą”⁷⁰. Benedykt XVI w adhortacji *Sacramentum caritatis* podejmuje problematykę więzi istniejącej „pomiędzy tajemnicą eucharystyczną, akcją liturgiczną oraz nową służbą duchową wynikającą z Eucharystii jako sakramentu miłości”⁷¹. Dla dziewicy konsekrowanej uczestniczenie we mszy świętej będzie zawsze antycypacją Uczty Godów Baranka⁷².

Z przygotowaniem do mszy świętej i dziękczynieniem po niej związane są dwie praktyki modlitwy prywatnej: czytanie Pisma Świętego i jego

⁶⁴ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, n. 11; Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum Concilium*, sc, n. 41; Dekret o posłudze i życiu kapłańskim *Presbyterorum ordinis*, dalej skrót: PO, n. 2, 5, 6.

⁶⁵ Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła *Ad gentes divinitus*, n. 9.

⁶⁶ PO 5.

⁶⁷ Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, n. 9.

⁶⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, s. 27. Uczestnictwo we Mszy świętej nie jest jednolicie określane. Inne dokumenty mówią o pełnym, świadomym i czynnym uczestnictwie we Mszy świętej – zob. sc 14; świadomym, pobożnym i czynnym – zob. tamże, n. 48; czynnym, świadomym i autentycznym – zob. Kongregacja Kultu Bożego, *Dyrektorium o Mszach świętych z udziałem dzieci* [1973], n. 12; czynnym, świadomym i dostojnym – DCG [1971], n. 25; świadomym, czynnym i owocnym – zob. *Ecclesia de Eucharistia*, n. 10.

⁶⁹ Benedykt XVI, Adhortacja *Sacramentum caritatis*, n. 52.

⁷⁰ Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, n. 12. Na temat zadań i funkcji wiernych w czasie liturgii – zob. T. Sinka, *Podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym*, [w:] *Misterium Christi*, dz. cyt., s. 178–181; M. Kunzler, *Liturgia Kościoła*, przeł. L. Balter, Poznań 1999, s. 258–265.

⁷¹ Benedykt XVI, Adhortacja *Sacramentum caritatis*, n. 5.

⁷² Ap 19, 5–9.

rozważanie oraz adoracja Najświętszego Sakramentu. Wcześniejsze przeczytanie biblijnych czytań mszalnych i ich rozważenie ułatwia uczestniczenie w liturgii eucharystycznej. Na wzór mnichów dziewica konsekrowana może łączyć modlitwę liturgiczną z modlitwą prywatną, medytując w ciągu dnia teksty liturgiczne. Dobrą praktyką jest wybranie sobie motta biblijnego na dany dzień pochodzącego z liturgii (z liturgii mszalnej lub liturgii godzin), przypominanie go sobie w ciągu dnia i trwanie w tym słowie. Poza tym można prowadzić studium biblijne wynikające z liturgii, stosując różne praktyki. Podczas studium biblijnego można czytać i rozważać liturgiczne czytania, korzystając również z komentarzy współczesnych lub patrystycznych. Można w czasie studium zająć się tylko jednym fragmentem Biblii, np. Ewangelią. Podczas tej lektury można stosować metodę scrutacji Pisma Świętego⁷³. Podczas studium można także w sposób dłuższy czytać księgę przeznaczoną na dany tydzień do liturgii. W czasie studium modlitewnego można przeczytać nieprzerwanie wszystkie psalmy przeznaczone na dany dzień w liturgii, do czego nadaje się zwłaszcza monastyczna Liturgia godzin, w której psalmów jest dużo.

Gdy studium biblijne będzie oparte tylko na tekstach występujących w liturgii, należy pamiętać, że nie wszystkie fragmenty zostaną przeczytane, np. Pierwsza Księga Kronik występuje jeden raz w liturgii słowa we mszy świętej. Fragment 1 Krn 29, 10–11ab. 11cd–12 stosowany jest jako psalm responsoryjny w 4. tygodniu zwykłym w czwartek, w roku II⁷⁴. Podobnie jest z Księgą Pieśni nad Pieśniami – występuje ona tylko raz w liturgii słowa we mszy świętej: 21 grudnia. Czytana jest wówczas perykopa o nadejściu umiłowanego (Pnp 2, 8–14)⁷⁵. Z Księgi Nahuma podczas liturgii czytany jest jeden fragment. Księga Nahuma występuje w liturgii słowa we mszy świętej w 18. tygodniu okresu zwykłego, w piątek, w roku II. Czytana jest wówczas perykopa zatytułowana: Biada miastu krwawemu (Na 2, 1. 3; 3, 1–3. 6–7)⁷⁶. Poza tym w liturgii mszalnej nie występują następujące księgi: Księga Judyty, Księga Abdiasza, Psalm 58, 83, a Psalm 6, 14, 20, 35, 38, 39, 61, 64, 70, 73, 75, 76, 108, 120, 125, 127, 129, 133, 134, 140, 142, 143 występują tylko w liturgii godzin⁷⁷.

⁷³ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015, s. 362.

⁷⁴ *Lekcjonarz mszalny*, t. 3: *Okres zwykły. Od 1 tygodnia zwykłego do 11 tygodnia zwykłego*, Poznań 2015, s. 152–153.

⁷⁵ *Lekcjonarz mszalny*, t. 1: *Okres Adwentu, Okres Narodzenia Pańskiego*, Poznań 2015, s. 169.

⁷⁶ *Lekcjonarz mszalny*, t. 4: *Okres zwykły. Od 12 tygodnia zwykłego do 23 tygodnia zwykłego*, Poznań 2015, s. 290–291.

⁷⁷ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 162–184.

Spowiedź święta i kierownictwo duchowe

W materiałach pomocniczych dla stanu dziewcz przygotowanych przez Podkomisję Konferencji Episkopatu Polski ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego zwrócono uwagę, że stan dziewcz jest indywidualną formą życia konsekrowanego i w diecezjach polskich oraz w innych krajach stosuje się różne rozwiązania co do sposobu określenia realizacji powołania. Jedną z praktyk jest redagowanie przez dziewczę konsekrowaną dokumentu indywidualnego, który może być dodatkowo potwierdzony przez biskupa diecezjalnego. Inną praktyką jest redagowanie dokumentu dla grupy dziewcz w diecezji, zwykle zwanego statutem i zatwierdzonego przez biskupa diecezjalnego. Są także diecezje, w których nie ma oficjalnych regulacji w tym zakresie – pozostawia się kwestię sposobu realizacji powołania praktyce kierownictwa duchowego⁷⁸.

W tym ostatnim przypadku niezmiernie ważna jest wiedza dotycząca specyfiki indywidualnych form życia konsekrowanego i gotowość podjęcia się kierownictwa duchowego dziewczę konsekrowanej ze strony kierownika duchowego. Od razu należy zaznaczyć, że kierownikiem duchowym nie musi być stały spowiednik. Niekiedy kontakt z kierownikiem duchowym jest utrudniony i z tego względu kierownictwo duchowe i częsta spowiedź są praktykowane u innych osób.

W materiałach pomocniczych dla stanu dziewcz przygotowanych przez Podkomisję Konferencji Episkopatu Polski ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego podano, że dokument określający podstawowe normy życia i posługi powinien uwzględniać: Kodeks prawa kanonicznego; Obrzędy konsekracji dziewcz; inne stosowne dokumenty, a także rozporządzenia wydane przez Stolicę Apostolską⁷⁹. Dokument spersonalizowany, który przygotowuje dziewczę konsekrowana, a zatwierdza go biskup diecezjalny, powinien zawierać m.in.: podstawowe zobowiązania dotyczące sposobu życia; postanowienia, które będą pomocne w realizacji powołania; sposób, w jaki dziewczę pragnie służyć Kościołowi diecezjalnemu, z uwzględnieniem jej osobistych predyspozycji i możliwości, programu duszpasterskiego diecezji i wskazań biskupa diecezjalnego; sposób realizacji formacji permanentnej; indywidualny lub

⁷⁸ Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/2.1-ov-materiały_pomocnicze.pdf (29.04.2016).

⁷⁹ Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/2.1-ov-materiały_pomocnicze.pdf (29.04.2016).

proponowany przez biskupa dla stanu dziewic w diecezji – z uwzględnieniem regularnego uczestnictwa w rekolekcjach stanowych⁸⁰.

Te wszystkie zagadnienia powinny być podejmowane w ramach kierownictwa duchowego, nawet w tym przypadku, gdy ów dokument nie jest sporządzany na piśmie i zatwierdzany, ponieważ ustosunkowanie się do tych zagadnień ułatwi określenie podstawowych norm swojego życia i posługi konkretnej osobie. Oczywiście kierownictwo duchowe jest sprawą bardzo indywidualną. Jeżeli kierownikiem duchowym jest stały spowiednik lub osoba, która przez długi czas była stałym spowiednikiem dziewicy konsekrowanej, podejmowanie spraw podstawowych, dotyczących życia i posługi, będzie miało miejsce w przypadku jakiejś istotnej zmiany. Rola kierownika duchowego będzie polegała na towarzyszeniu i zatwierdzaniu programu duchowego.

Stały spowiednik i kierownik duchowy winien pomagać dziewicy konsekrowanej w rozwijaniu więzi z Chrystusem-Oblubieńcem, pamiętając o tym, że on sam jako mężczyzna jest raczej duchowym opiekunem dziewicy niż jej przewodnikiem. Dlatego winien dążyć do tego, by jak najlepiej rozpoznać działanie łaski Bożej w penitencie, by podtrzymywać dobre pragnienia i pomagać odpowiadać na głos Boży. Nie powinien narzucać swojej duchowości, lecz winien odkryć charakterystyczne rysy duchowości prowadzonej dziewicy i je rozwijać. Powinien uczyć ją modlitwy. Z modlitwy bowiem powinno wynikać ewentualne zaangażowanie dziewicy w dzieła miłosierdzia i apostołstwo, które również są wymieniane jako obowiązki dziewic konsekrowanych⁸¹.

Liturgia godzin

Dziewicom usilnie zaleca się Liturgię godzin, zwłaszcza Jutrznę i Nieszpory⁸². Skoncentrowano się na tych dwóch godzinach liturgicznych, ponieważ uważane są one za podstawowe. Należy jednak popierać odmawianie również innych godzin. Bywają przypadki, że dziewica chętniej modli się Godziną czytań i Kompletą niż Jutrzną i Nieszporami. Odmawiając Godzinę czytań, dziewica równocześnie modli się modlitwą liturgiczną oraz czyta tekst Pisma Świętego i fragment z pism ojców Kościoła lub innych czcigodnych pisarzy, a tym samym może odprawić *lectio divina*. Niektórzy spowiednicy uważają,

⁸⁰ Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.konsekrowane.org/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (29.04.2016).

⁸¹ *Obrzędy konsekracji dziewic*, dz. cyt., *Wprowadzenie ogólne*, n. 2.

⁸² Tamże.

że fragment pochodzący z Godziny czytań wystarczy jako biblijny fragment na dany dzień.

Praktykując Godzinę czytań, dziewica w ciągu roku przeczyta większe części lub całość poszczególnych ksiąg biblijnych. Z Nowego Testamentu będą to następujące księgi: Pierwszy List do Tesaloniczan⁸³, Drugi List do Tesaloniczan⁸⁴, List do Galatów⁸⁵, Drugi List do Koryntian⁸⁶, List do Rzymian⁸⁷, List do Filipian⁸⁸, List do Kolosan⁸⁹, Pierwszy List do Tymoteusza⁹⁰, List do Hebrajczyków⁹¹, Pierwszy List św. Piotra Apostoła⁹², Drugi List św. Piotra Apostoła⁹³, Pierwszy List św. Jana Apostoła⁹⁴, Drugi List św. Jana Apostoła⁹⁵, Trzeci List św. Jana Apostoła⁹⁶, List św. Judy⁹⁷, Apokalipsa św. Jana⁹⁸.

Z Nowego Testamentu w Godzinie czytań brakuje tekstów z czterech Ewangelii⁹⁹. Poza tym w Godzinie czytań brakuje następujących ksiąg biblijnych: Dziejów Apostolskich, Pierwszego Listu do Koryntian, Listu do Filemona, Listu do Efezjan, Drugiego Listu do Tymoteusza, Listu do Tytusa oraz Listu św. Jakuba Apostoła. Niektóre księgi występujące w Godzinie czytań są w niewielkich fragmentach.

Ze Starego Testamentu będą to następujące księgi: Księga Wyjścia¹⁰⁰, Księga Kapłańska¹⁰¹, Księga Liczb¹⁰², Księga Powtórzonego Prawa¹⁰³, Księga Jozuego¹⁰⁴,

⁸³ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 105.

⁸⁴ Tamże, s. 106.

⁸⁵ Tamże, s. 108.

⁸⁶ Tamże, s. 112–113.

⁸⁷ Tamże, s. 116–117.

⁸⁸ Tamże, s. 118.

⁸⁹ Tamże, s. 120–121.

⁹⁰ Tamże, s. 124.

⁹¹ Tamże, s. 128.

⁹² Tamże, s. 131.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ Tamże, s. 133.

⁹⁵ Tamże, s. 134.

⁹⁶ Tamże.

⁹⁷ Tamże, s. 135.

⁹⁸ Tamże, s. 136–137.

⁹⁹ Nie dotyczy to Monastycznej Liturgii godzin, gdy chodzi o oficjum niedzielne i świąteczne.

¹⁰⁰ Tamże, s. 143.

¹⁰¹ Tamże, s. 144.

¹⁰² Tamże, s. 145.

¹⁰³ Tamże, s. 147.

¹⁰⁴ Tamże, s. 149.

Księga Sędziów¹⁰⁵, Pierwsza Księga Samuela¹⁰⁶, Druga Księga Samuela¹⁰⁷, Pierwsza Księga Królewska¹⁰⁸, Druga Księga Królewska¹⁰⁹, Pierwsza Księga Kronik¹¹⁰, Druga Księga Kronik¹¹¹, Księga Estery¹¹², Pierwsza Księga Machabejska¹¹³, Druga Księga Machabejska¹¹⁴, Księga Hioba¹¹⁵, Księga Przysłów¹¹⁶, Księga Kohelela¹¹⁷, Księga Mądrości¹¹⁸, Księga Mądrości Syracha¹¹⁹, Księga Izajasza¹²⁰, Księga Jeremiasza¹²¹, Księga Lamentacji¹²², Księga Barucha¹²³, Księga Ezechiela¹²⁴, Księga Daniela¹²⁵, Księga Ozeasza¹²⁶, Księga Joela¹²⁷, Księga Amosa¹²⁸, Księga Micheasza¹²⁹, Księga Habakuka¹³⁰, Księga Sofoniasza¹³¹, Księga Aggeusza¹³², Księga Zachariasza¹³³, Księga Malachiasza¹³⁴.

Ze Starego Testamentu w Godzinie czytań brakuje następujących ksiąg biblijnych: Księgi Rodzaju, Księgi Ezdrasza, Księgi Nehemiasza, Księgi Rut,

¹⁰⁵ Tamże, s. 149–150.

¹⁰⁶ Tamże, s. 151.

¹⁰⁷ Tamże, s. 153.

¹⁰⁸ Tamże, s. 155.

¹⁰⁹ Tamże, s. 156.

¹¹⁰ Tamże, s. 157.

¹¹¹ Tamże, s. 158.

¹¹² Tamże, s. 160.

¹¹³ Tamże, s. 161.

¹¹⁴ Tamże, s. 162.

¹¹⁵ Tamże, s. 185.

¹¹⁶ Tamże, s. 186.

¹¹⁷ Tamże, s. 187.

¹¹⁸ Tamże, s. 188–189.

¹¹⁹ Tamże, s. 190–191.

¹²⁰ Tamże, s. 196–197.

¹²¹ Tamże, s. 199.

¹²² Tamże, s. 200.

¹²³ Tamże, s. 201.

¹²⁴ Tamże, s. 203.

¹²⁵ Tamże, s. 204.

¹²⁶ Tamże, s. 205–206.

¹²⁷ Tamże, s. 206.

¹²⁸ Tamże, s. 207.

¹²⁹ Tamże, s. 209.

¹³⁰ Tamże, s. 210.

¹³¹ Tamże, s. 210.

¹³² Tamże, s. 211.

¹³³ Tamże, s. 212.

¹³⁴ Tamże, s. 213.

Księgi Tobiasza, Księgi Judyty¹³⁵, Pieśni nad Pieśniami¹³⁶, Księgi Abdiasza¹³⁷, Księgi Jonasza oraz Księgi Nahuma. Niektóre księgi występujące w Godzinie czytań są przytoczone w niewielkich fragmentach.

Oprócz tekstów biblijnych dziewica w Godzinie czytań czyta i rozważa również fragmenty z pism ojców Kościoła i inne duchowe teksty różnych świętych. Nie ma na to miejsca w liturgii mszalnej, gdzie czytane są tylko teksty biblijne.

Modlitwa prywatna dziewicy konsekrowanej

W odniesieniu do dziewic konsekrowanych wśród modlitwy prywatnej została wymieniona adoracja Najświętszego Sakramentu, czytanie Pisma Świętego i rozmyślanie oraz specjalne nabożeństwo do Maryi. Wydaje się, że akcent w modlitwie prywatnej powinien być położony na rozwijanie więzi dziewicy z Chrystusem-Oblubieńcem.

Adoracja Najświętszego Sakramentu

Adoracja Najświętszego Sakramentu zalecana jest codziennie osobom konsekrowanym¹³⁸. Wśród mniszek przyjmujących konsekrację dziewic istnieją benedyktynki sakramentki, których specyfika polega na kulcie eucharystycznym i nieustającej adoracji Najświętszego Sakramentu. W przypadku dziewic konsekrowanych adoracja Najświętszego Sakramentu może być gorliwie praktykowana, jednakże to nie będzie ich cechą dominującą. Związane jest to z koniecznością odbywania adoracji w kościele lub kaplicy z Najświętszym Sakramentem. Jeżeli dziewica nie pracuje jako zakrystianka, możliwość adoracji jest dla niej ograniczona, związana z koniecznością udania się w określone miejsce, w określonym czasie, gdy kościół lub kaplica są otwarte. W przypadku kościołów, w których istnieje 24-godzinna adoracja Najświętszego Sakramentu i jest możliwość adorowania również w nocy, należy podejść do tego zagadnienia z dużą roztropnością. Już św. Jan Chryzostom miał wątpliwości co do nocnego wychodzenia z domu. Jako biskup Konstantynopola zachęcał

¹³⁵ Księga Judyty nie występuje ani w Godzinie czytań, ani też w liturgii mszalnej w czytaniach okresowych.

¹³⁶ Księga Pieśni nad Pieśniami występuje w liturgii słowa we mszy świętej 21 grudnia. Czytana jest wówczas perykopa o nadejściu umiłowanego (Pnp 2, 8–14) – *Lekcjonarz mszalny*, t. 1: *Okres Adwentu, Okres Narodzenia Pańskiego*, dz. cyt., s. 169. Czytanie to jest przewidziane również we mszy świętej z udzieleniem konsekracji dziewic, jednakże w roku liturgicznym normalnie występuje tylko jeden raz.

¹³⁷ Księga ta nie występuje w Liturgii Kościoła.

¹³⁸ KPK 663 § 2.

mężczyzn, by brali udział w nocnych nabożeństwach, natomiast kobietom doradzał, by o tak niebezpiecznej porze pozostały w domu¹³⁹.

W materiałach pomocniczych dla stanu dziewic przygotowanych przez Podkomisję Konferencji Episkopatu Polski ds. Indywidualnych Form Życia Konsekwowanego podano wyraźnie, że prywatne mieszkanie dziewczicy konsekrowanej nie może być miejscem stałego przechowywania Najświętszego Sakramentu¹⁴⁰, i wskazanie to jest powtarzane na spotkaniach (warsztatach) Podkomisji KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekwowanego, Centrum Promocji IFŻK oraz diecezjalnych referentów ds. IFŻK¹⁴¹.

Czytanie Pisma Świętego i rozmyślanie

Modlitewnemu czytaniu Pisma Świętego sprzyja metoda *lectio divina*¹⁴². Papież Benedykt XVI w adhortacji *Verbum Domini* poświęcił tej metodzie dużo uwagi jako najlepiej służącej spotkaniu z Chrystusem, żywym Słowem Bożym¹⁴³. Papież przypomniał jej podstawowe etapy:

rozpoczyna się ona czytaniem (*lectio*) tekstu, które rodzi pragnienie autentycznego poznania jego treści: co mówi tekst biblijny sam w sobie? Bez tego etapu istnieje ryzyko, że tekst stanie się tylko pretekstem, by nigdy nie wyjść poza

¹³⁹ J. N. D. Kelly, *Złote usta. Jan Chryzostom – asceta, kaznodzieja, biskup*, przeł. K. Krakowczyk, Bydgoszcz 2001, s. 150. Na temat trudności, jakie spotyka opiekun dziewic, zob. św. Jan Chryzostom, *Dialog O kapłaństwie*, 3. 13, przeł. W. Kania, Kraków 1992, s. 92–94.

¹⁴⁰ http://www.konsekwowane.org/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (29.04.2016).

¹⁴¹ Np. na spotkaniu (warsztatach) w Siedlcu odbywającym się w dniach 13–14 marca 2015 r., http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/siedlce_2015.pdf (29.04.2016) oraz na spotkaniu (warsztatach) w Siedlcu odbywającym się w dniach 11–12 marca 2016 r., http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/siedlce_2016.pdf (29.04.2016).

¹⁴² B. Secondin, *Modlitewna lektura Pisma Świętego*, t. 1: *Zasady, przykłady i metoda medytacji lectio divina w grupie i dla osób indywidualnych*, przeł. A. Ryndak-Laciuga, Kraków 2006; B. Secondin, *Modlitewna lektura Pisma Świętego*, t. 2: *27 przykładów, aby nauczyć się medytacji Lectio divina*, przeł. A. Ryndak-Laciuga, Kraków 2006; „Uważajcie jak słuchacie” (Łk 8, 18). *Teoria i praktyka lectio divina*, red. H. Witczyk, S. Hareźga, Kielce 2003; M. Masini, *Wprowadzenie do lectio divina. Teologia, metoda, duchowość, praktyka*, przeł. B. Żurowska, Kraków 2001; J. Kochel, *W Szkole Słowa Bożego. Medytacje w rytmie lectio divina*, Opole 2001; J. Kudasiewicz, *Modlitwa Biblii. Wprowadzenie do lectio divina*, Kielce 2000; K. Wons, *Jak żyć słowem Bożym na co dzień*, Kraków 2000; W. Zatorski, *Usłyszeć słowo Boże. Praktyka lectio divina*, Kraków 1999; E. Bianchi, *Przemodlić Słowo. Wprowadzenie do lectio divina*, przeł. A. Tronina, Kraków–Tyniec 1998.

¹⁴³ Benedykt XVI, *Verbum Domini. Posynodalna adhortacja apostolska o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła*, n. 87.

własne myśli. Następuje później rozważanie (*meditatio*), w którym stawiamy sobie pytanie: co mówi tekst biblijny nam? Tutaj każdy osobiście, ale także wspólnota powinna otworzyć się na nie i z nim skonfrontować, ponieważ nie chodzi o rozważanie słów wypowiedzianych w przeszłości, ale w chwili obecnej. Dochodzi się następnie do etapu modlitwy (*oratio*), która zakłada pytanie: co my mówimy Panu w odpowiedzi na Jego Słowo? Modlitwa jako prośba, wstawienictwo, dziękczynienie i oddawanie chwały jest pierwszym sposobem, przez który Słowo nas zmienia. Wreszcie *lectio divina* kończy się kontemplacją (*contemplatio*), podczas której przyjmujemy – jako dar Boga – Jego spojrzenie przy ocenie rzeczywistości i zapytujemy się: jakiego nawrócenia umysłu, serca i życia domaga się od nas Pan?¹⁴⁴

Ojciec Święty uzupełnia cztery tradycyjne elementy: „Warto też przypomnieć, że *lectio divina* w swojej dynamice nie kończy się, dopóki nie doprowadzi do działania (*actio*), sprawiającego, że życie wierzącego staje się darem dla innych w miłości”¹⁴⁵.

Kierowanie się rytmem *lectio divina* w ciągu dnia tworzy określony styl życia. *Lectio divina* nie jest zwykłą metodą biblijną, jaką można wyróżnić spośród wielu metod biblijnych, ale metodą podstawową, szczególną, w ramach której inne metody mają być stosowane¹⁴⁶.

Warto zwrócić uwagę, że podawanie kolejnych etapów *lectio divina* jest późniejszą praktyką. W tradycji mniszej *lectio divina* oznacza po prostu Boże czytanie, przybierające tyle różnych postaci, ile jest osób¹⁴⁷. Święty Benedykt w swojej Regule nie wymienił żadnych etapów, dlatego istnieje wiele sposobów praktykowania *lectio divina*. Można to czynić, podejmując wybrany rodzaj studium biblijnego kursorycznego lub tematycznego. Wśród rodzajów studium kursorycznego można wyróżnić: studium wybranej Księgi, studium „Całość w jeden rok”, studium według lekcjonarza niedzielnego, studium według lekcjonarza tygodniowego, studium według etapów historii zbawienia, studium według rodzajów ksiąg, studium według chronologii oraz studium

¹⁴⁴ Tamże.

¹⁴⁵ Tamże.

¹⁴⁶ Opis różnych metod biblijnych zob. B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 347–384.

¹⁴⁷ B. Rollin, *Jak żyć dzisiaj Regułą św. Benedykta. Komentarz do Reguły*, red. S. Wirpszanka, Kraków–Tyniec 2005, <http://ps-po.pl/2014/03/01/kim-powinien-byc-mnich-powrot-do-zrodel-oduchowosci-monastycznej-cz-3/> (29.04.2016).

według miejsca w kanonie¹⁴⁸. Wśród rodzajów studium tematycznego można wyróżnić: studium biograficzne, studium wybranych zagadnień oraz studium według lekcjonarza¹⁴⁹. Warto również pamiętać o metodach modlitewnych towarzyszących studium biblijnemu¹⁵⁰.

Specjalne nabożeństwo do Maryi

W odniesieniu do Maryi warto przypomnieć jedną z środowych katechez papieża Benedykta XVI o kobietach w służbie Ewangelii¹⁵¹. Papież Benedykt XVI na pierwszym miejscu wymienia Maryję wśród kobiet, które przejawiały aktywną rolę w realizowaniu posłannictwa Jezusa, tym samym wskazując Ją jako przykład.

Elżbieta nazwała Maryję „błogosławioną między niewiastami” (Łk 1, 45)¹⁵². Ewangelia wg św. Łukasza kilkakrotnie przekazuje informację, że Maryja zachowywała wszystkie zbawcze zdarzenia i rozważała je w swoim sercu¹⁵³. Jako pobożna Żydówka знаła dobrze Pismo Święte i realizowała je w życiu. To o Niej Jezus powiedział, że jest prawdziwą Jego krewną, bo słucha słowa Bożego i wypełnia je¹⁵⁴. Możemy śmiało przypuszczać, że właśnie Najświętsza Maryja Panna była pierwszą osobą, która małego Jezusa wprowadzała w naukę wiary. Również na początku publicznej działalności Jezusa Maryja przyczyniła się do uczynienia pierwszego znaku w Kanie Galilejskiej¹⁵⁵. Nie sposób także nie wspomnieć o obecności Maryi pod krzyżem, gdy Jezus – Najwyższy i Wieczny Kapłan – składał Ojcu Najświętszą Ofiarę¹⁵⁶. W tajemnicy Kościoła Maryja, Matka Pana, modli się razem z apostołami w Wieczerniku i wyprasza zesłanie Ducha Świętego¹⁵⁷. Maryja może być patronką indywidualnych form życia konsekrowanego. Prowadząc życie ukryte w Nazarecie, była w najwyższym stopniu zaangażowana w sprawy Boże, a żyła jako matka rodziny, dziewczica,

¹⁴⁸ B. Stypułkowska, *Biblijna formacja katechetów*, dz. cyt., s. 366–376.

¹⁴⁹ Tamże, s. 376–377.

¹⁵⁰ Tamże, s. 378–379.

¹⁵¹ Benedykt XVI, *Kobiety w służbie Ewangelii. Audienca generalna, 14 lutego 2007, Aula Pawła VI*, [w:] Benedykt XVI, *Blisko, najbliżej Chrystusa. Apostołowie i pierwsi uczniowie*, przeł. W. Szymona, Poznań 2007, s. 176–181.

¹⁵² Tamże, s. 177.

¹⁵³ Łk 2, 19. 51.

¹⁵⁴ Łk 8, 21.

¹⁵⁵ J 2, 1–12.

¹⁵⁶ J 19, 25–27.

¹⁵⁷ Dz 1, 14; 2, 1–4.

wdowa i pewnie osoba samotna, gdy Jezus opuścił Nazaret, by rozpocząć swą publiczną działalność. Maryja uczy również, jak apostołować według właściwej specyfiki osoby konsekrowanej czy wiernego świeckiego. W domu Zachariasza i Elżbiety Maryja nie tylko głosiła realizację zbawczych obietnic Bożych, ale przez swoje przybycie wniosła obecność Syna Najwyższego, co spowodowało napełnienie proroka Jana Chrzciciela jeszcze w łonie matki Elżbiety Duchem Świętym. Wiąż Maryi z Jezusem była wyjątkowa i niepowtarzalna, ale Maryja jako Matka Kościoła może wypraszać osobom konsekrowanym dar głoszenia słowa Bożego.

Dziewicom konsekrowanym warto zalecić różaniec według metody Jana Pawła II¹⁵⁸, w której podkreślony został moment słuchania słowa Bożego. Jan Paweł II w następujący sposób wyjaśnia, na czym może polegać słuchanie słowa Bożego podczas odmawiania różańca:

Aby dać medytacji podstawy biblijne i większą głębię, dobrze jest, po zapowiedzi tajemnicy, *odczytać odnośny tekst biblijny*, który, zależnie od okoliczności, może być krótszy albo dłuższy. Inne słowa nie są bowiem nigdy tak skuteczne, jak Słowo natchnione. Należy go słuchać, mając pewność, że jest to Słowo Boga, wypowiedziane na dzisiaj i „dla mnie”. Przyjęte w ten sposób, wchodzi ono w różańcową metodologię powtarzania, nie powodując znużenia, jakie wywoływałoby zwykłe powtarzanie informacji dobrze już przyswojonej. Nie chodzi bowiem o przywoływanie na pamięć informacji, ale o to, by *pozwolić Bogu „mówić”*. Przy pewnych uroczystych okazjach wspólnotowych słowo to można odpowiednio objaśnić krótkim komentarzem¹⁵⁹.

Sugestie dla dziewic konsekrowanych inspirowane duchowością monastyczną

Duchowość monastyczna, która istnieje w Kościele od pierwszych wieków, może być dla dziewic konsekrowanych inspiracją w ich życiu duchowym. Przede wszystkim należy podkreślić prymat modlitwy w życiu chrześcijańskim u mnichów, oparcie medytacji na Piśmie Świętym i ojcach Kościoła oraz zespolenie modlitwy liturgicznej z modlitwą prywatną.

¹⁵⁸ Jan Paweł II, List apostolski o różańcu świętym *Rosarium Virginis Mariae*, n. 29–37.

¹⁵⁹ Tamże, n. 30.

Taka praktyka życia duchowego jest możliwa również dla osób żyjących w świecie. Istotną rolę ma tu do odegrania formacja biblijna. W odniesieniu do mszy świętej należy pamiętać, że Ofiara eucharystyczna ma swój wyraźny biblijny kontekst, a poza tym jedną z jej części jest liturgia słowa, w której proklamowane jest orędzie zaczerpnięte z Pisma Świętego¹⁶⁰. Formacja biblijna, której zadaniem jest ukazanie bogactwa orędzia biblijnego, a także praktyczne wdrożenie do czytania i rozumienia poszczególnych fragmentów biblijnych, może przyczynić się do przygotowania dziewic konsekrowanych do świadomego uczestnictwa we mszy świętej, zarówno w liturgii słowa, jak i w liturgii eucharystycznej.

Następnie w odniesieniu do budowania relacji między dziewicą a Chrystusem-Oblubieńcem można zastanowić się nad formami wzajemnych kontaktów między mniszkami-dziewicami konsekrowanymi a dziewczynami konsekrowanymi żyjącymi w świecie, tak by nie zaburzyć spokoju i wyciszenia mniszek z jednej strony, a umożliwić dziewczynom żyjącym w świecie poznanie tradycji mniszej w praktykowaniu miłości do Oblubieńca. Mniszki bowiem są siostrami w powołaniu, choć inaczej realizują swój charyzmat. Być może byłoby to możliwe przez publikacje na temat życia mniszek-dziewic oraz rekolekcje stanowe organizowane w klasztorach mniszek-dziewic konsekrowanych w niewielkich grupach. Na rekolekcjach natomiast należałoby umożliwić dłuższą medytację nad niewielką ilością treści, dzielenie się w grupie oraz rozmowę z rekolekjonistą czy którąś z mniszek.

Wskazane w formacji dziewic byłoby odwołanie się do pism patrystycznych skierowanych do dziewic. Dobrze byłoby, gdyby pojawiły się w języku polskim przekłady wszystkich tekstów źródłowych ojców Kościoła o dziewczynach, prace na temat dziewic w pierwszych wiekach, przedstawienie sylwetek niektórych z nich, np. św. Tekli, św. Makryny Młodszej¹⁶¹. Ze strony biblistów przydałyby się współczesne komentarze do Księgi Pieśni nad Pieśniami, wznowienia historycznych komentarzy do tej księgi, prace na temat historii oddziaływania tego tekstu oraz publikacje dotyczące zagadnienia Boga-Oblubieńca i Kościoła-Oblubienicy w innych tekstach biblijnych. Na razie cennymi przekładami są *Komentarz do Pieśni nad Pieśniami* i *Homilie o Pieśni nad Pieśniami*

¹⁶⁰ B. Stypułkowska, *Przygotowanie do Mszy świętej w ramach szkolnej katechezy biblijnej*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35–36 (2007–2008), s. 177–196.

¹⁶¹ B. Stypułkowska, *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, dz. cyt., s. 124–125.

Orygenes¹⁶² oraz *Homilie do Pieśni nad Pieśniami* św. Grzegorza z Nyssy¹⁶³, które mogą stanowić lekturę duchową dla dziewic.

Podjęcie dziedzictwa przeszłości, o którym pisał papież Franciszek w liście z okazji Roku Życia Konsekrowanego, w przypadku dziewic jest odwołaniem się do pierwszych wieków chrześcijaństwa i próbą nawiązania do ówczesnych sposobów modlitwy i uprawiania teologii, które były oparte na Biblii. Ze względu na ten powrót do źródeł wydaje się, że w formacji dziewic konsekrowanych należy położyć nacisk na Pismo Święte, które w pierwszych wiekach chrześcijaństwa było podstawowym źródłem odniesienia. Inspiracją do tego może być tradycja monastyczna, która koncentruje się wokół liturgii i *lectio divina*.

Ze względu na przywrócenie konsekracji dziewic istnieje potrzeba, aby w Kościele podjęto naukową refleksję nad indywidualnymi formami życia konsekrowanego. W myśl wskazań papieża Franciszka należy prowadzić badania nad przeszłością stanu dziewic, odwołując się do pierwszych wieków chrześcijaństwa. Należy również przemyśleć zagadnienia związane z teraźniejszością i przyszłością stanu dziewic. Potrzebna jest refleksja teologów (patrologów, biblistów, dogmatyków¹⁶⁴, teologów duchowości¹⁶⁵, liturgistów¹⁶⁶), osób zajmujących się w diecezjach indywidualnymi formami życia konsekrowanego, osób zajmujących się formacją chrześcijańską oraz samych dziewic konsekrowanych¹⁶⁷. Wszystkie te osoby mogłyby podać wskazówki formacyjne i propozycje tematów na rekolekcje stanowe dla dziewic.

¹⁶² Orygenes, *Komentarz do Pieśni nad Pieśniami i Homilie o Pieśni nad Pieśniami*, przeł. S. Kalinkowski, Kraków 1994.

¹⁶³ Grzegorz z Nyssy, *Homilie do Pieśni nad Pieśniami*, wstęp, przeł. i przypisy M. Przyszychowska, Kraków 2007.

¹⁶⁴ Oczekiwane są prace na temat Kościoła oraz miejsca dziewic konsekrowanych w Kościele.

¹⁶⁵ Przydatne byłyby publikacje dotyczące duchowości dziewic konsekrowanych, z historii duchowości – duchowości pierwszych wieków oraz duchowości konkretnych kobiet wymienionych w litanii do Wszystkich Świętych w *Obrzędzie konsekracji dziewic*.

¹⁶⁶ Potrzebne są prace na temat modlitwy liturgicznej dziewic konsekrowanych, przeżywania przez nie roku liturgicznego oraz opracowania dotyczące *Obrzędu konsekracji dziewic*. Cenne w tej dziedzinie są przemyślenia, artykuły i rekolekcje prowadzone przez ks. dra Stanisława Szczepańca z Krakowa.

¹⁶⁷ D. Wawrowska, *Dziewictwo konsekrowane. Dawne powołanie na nowe czasy*, Włocławek 2015.

ABSTRAKT

Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej

W niniejszym artykule została podjęta refleksja nad teraźniejszością dziewic konsekrowanych. Po przedstawieniu specyfiki dziewic konsekrowanych żyjących w świecie została ukazana charakterystyka duchowości monastycznej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na brak drugorzędного celu, uprzywilejowane miejsce modlitwy w życiu mniszym, realizowanej w dwóch formach: modlitwy liturgicznej oraz modlitwy prywatnej, stałość życia we wspólnocie i utrzymywanie się z własnej pracy. Zostało jeszcze zasygnalizowane zagadnienie teologii monastycznej. Wszystkie te aspekty były rozpatrywane w kontekście dziewic konsekrowanych.

W części poświęconej modlitwie dziewic konsekrowanych została omówiona modlitwa liturgiczna (msza święta, spowiedź i kierownictwo duchowe, liturgia godzin) i modlitwa prywatna (adoracja Najświętszego Sakramentu, czytanie Pisma Świętego i rozmyślanie, specjalne nabożeństwo do Maryi).

Całość artykułu kończą sugestie dla dziewic konsekrowanych inspirowane duchowością monastyczną.

SŁOWA KLUCZOWE

dziewice konsekrowane żyjące w świecie, duchowość monastyczna, modlitwa liturgiczna, modlitwa prywatna, *lectio divina*

ABSTRACT

Prospects for consecrated virgins living in the world resulting from the monastic spirituality

This article has been taken to reflect on the present consecrated virgins. After presenting the specifics of consecrated virgins living in the world, there were shown the characteristics of monastic spirituality, with particular attention to the lack of a secondary objective, the privileged place of prayer in the life of monks realized in two forms: liturgical prayer and private prayer, stability of life in the community and living from their own work. The question of monastic theology was signaled as well. All these aspects were considered in the context of consecrated virgins.

In the section on the prayer of consecrated virgins there were discussed liturgical prayer (Mass, confession and spiritual direction, Liturgy of the Hours) and private prayer (Adoration of the Blessed Sacrament, reading of Scripture and meditation, a special devotion to Mary).

The whole article ends with the suggestions for consecrated virgins inspired by monastic spirituality.

KEYWORDS

consecrated virgins living in the world, monastic spirituality, liturgical prayer, private prayer, *lectio divina*

BIBLIOGRAFIA

- Galiński P., *Kim powinien być mnich? Powrót do źródeł... O duchowości monastycznej*, cz. 3, <http://ps-po.pl/2014/03/01/kim-powinien-byc-mnich-powrot-do-zrodel-o-duchowosci-monastycznej-cz-3/> (4.05.2016).
- Konecki K., *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Studium liturgiczno-teologiczne*, Włocławek 1997.
- Leclercq J., *Miłość nauki a pragnienie Boga*, przeł. M. Borkowska, Kraków–Tyniec 1997.
- Leclercq J., *U źródeł duchowości Zachodu. Etapy rozwoju i elementy stałe*, przeł. Sz. Sztuka, Kraków–Tyniec 2009.
- Podkomisja KEP ds. Indywidualnych Form Życia Konsekrowanego, *Materiały pomocnicze dla Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla Stanu Dziewic*, http://www.ifzk.episkopat.pl/dokumenty/2.1-ov-materialy_pomocnicze.pdf (4.05.2016).
- Rollin B., *Jak żyć dzisiaj Regułą św. Benedykta. Komentarz do Reguły*, red. S. Wirpszanka, Kraków–Tyniec 2005.
- Studer B., *Teologia monastyczna*, [w:] *Historia teologii. Epoka patrystyczna*, red. A. di Berardino, B. Studer, Kraków 2003, s. 649–658.
- Stypułkowska B., *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015.
- Stypułkowska B., *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 43 (2015), s. 117–145.
- Zatorski W., *Komentarz do Reguły św. Benedykta*, Kraków–Tyniec 2012.

